

Рецензия

**по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“
в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,
специалност „Пеене в народен хор с хорознание“**

от

доц. д-р Наталия Рашкова,

Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН

В конкурса, обявен от АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, катедра „Музикален фолклор“, участва един кандидат – гл. ас. д-р Рада Славинска. Творческата ѝ биография следва последователен път на развитие в сферата на хоровото изкуство. През годините след получаването на магистърска степен по музикална педагогика в АМТИИ (1986) Р. Славинска натрупва опит на различни позиции в пловдивски хорови състави – от акомпаниятор, корепетитор и втори диригент в Певческо дружество „Ангел Букорещлиев“ и Представителен хор „Детска китка“ до диригент-титуляр и главен художествен ръководител на реномирани хорове като Ансамбъл „Филипополис“ и особено на девическа хорова формация „Евмолпея“ към Община Пловдив. В диригентската ѝ практика са записани над 600 концертни изяви, десетки международни турнета и фестивални участия. Успоредно с това се разгръща дейността на Р. Славинска като преподавател по „Дирижиране на народен хор от клавиър, народен оркестър от клавиър и пеене в народен хор“ в АМТИИ, където придобива образователната и научна степен „доктор“ (2012) и заема академичната длъжност главен асистент (2016). Музикологичните ѝ изследвания отново са свързани със сферата на хоровото изкуство чрез специализирана аналитична работа върху жанра „песен за народен хор“. Тази тема се разработва от нея както в дисертационния труд „Песните на Красимир Кюркчийски за народен хор – специфика и значимост“, така и в две монографии – „Хронология и характеристика на жанра „песен за народен хор“ (2009) и „Предпоставки за възникване на жанра „песен за народен хор“ (2019). В областта на авторското музикално творчество Р. Славинска се изявява като композитор на солови песни, хорови и инструментални произведения. Има и многобройни публикации за музикални изяви в периодични издания с музикална критика и публицистика.

Справката за наукометричните показатели и приложеният доказателствен материал показват, че единните държавни изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ са изпълнени и в количествено, и в качествено отношение, като обхващат равностойно три типа дейности – научноизследователска, учебна, художественотворческа.

Централен изследователски резултат от научната работа на гл. ас. д-р Р. Славинска представлява монографията „Предпоставки за възникване на жанра „песен за народен хор“, представена като хабилитационен труд. Оценявам публикацията като приносна в много отношения. Изследването е нова линия в размишленията върху научни въпроси, занимавали Р. Славинска при разработването и дисертационния ѝ труд и в предшестващата го монография. След определянето на параметрите, обхвата и характеристиките на жанра, в последната си книга авторката се обръща към условията и основанията за появата му в българското музикално творчество, откроява „отношението към фолклора и начините на приобщаването му в професионалното творчество“. Темата обхваща интересен период от българската културна история (отпреди Освобождението до средата на XX век), недостатъчно проучен в ракурса, избран от Р. Славинска. Изследването е фокусирано върху проблематика, съществена както за музикалноисторическото познание, така и за осмислянето на съвременните процеси в музикалното творчество на фолклорна основа.

Структурирането на текста логически следва хронологията на изследваните процеси – от органичното присъствие на народната песен в традиционната култура на българина, през трансформацията ѝ в променящите се обществено-икономически и културни условия при изграждането на младата българска държава, до присъствието ѝ в творческите постижения на българските композитори в синхрон с европейските музикални тежнения.

Вниманието към адекватна и прецизна употреба на терминологията е характерно качество на текста. Ключово за разкриването на търсените предпоставки за появата на жанра според изследователката е въведеното от нея понятие интерактивност, което отнесено към композиторите „променя подхода и начините за претворяване на българската народна песен в различни по жанр произведения“ в двупосочна взаимовръзка и зависимост между композитор и общество. Обяснено е и променящото се съдържание на понятието „народен хор“, както и неприложимостта на днешното разбиране за „обработка“ на народната

песен към българското композиторско творчество през изследвания времеви период.

Европейският контекст при претворяването на народната песен в професионалното музикално творчество присъства в изследването чрез открояване на взаимовлиянието помежду им, установено в музикалната история на Европа. Създадени са композиторски творби, определяни като „обработки“, „преработки“, „аранжimenti“ на музикален материал от фолклора. В контраст с естественото възходящо развитие на европейските музикални култури е изгубената памет за средновековна българска музикална култура и изявата на идентичност основно чрез фолклорната песен. На основата на фолклора се развива осъзнаването на българската национална и културна обособеност, а народните умотворения стават опора на българската книжовност. Интересна е представената от авторката фактология и интерпретация по отношение на навлизането на европейско музикално изкуство сред градското население – възрожденската и градската популярна песен заимства чужди мелодии, но и съдържа интонации в органична връзка със селския ни фолклор. Като обобщение за доосвободения период са изтъкнати основните пътища към използването на песенния фолклор, сред които са фолклорното звучене на авторското песенно творчество и промяната на хармоничния усет от старите ладове към мажоро-минорната система. Оригинален авторски принос е открояването на фактори, спомогнали след десетилетия за възникването, развитието и идеологията на жанра „песен за народен хор“.

Възрожденските принципи и идеали са последвани в музикалния професионализъм на първото поколение български композитори след Освобождението, което следва и европейските традиции за опора във фолклора. Тяхното музикално творчество се разглежда в паралел с други културни явления – литературни, художествени и архитектурни течения, създаване на културни и образователни институции. Така се очертава контекстуална и идеологическа рамка на взаимовръзка с фолклора за утвърждаването на национална стилова специфика в българското музикално творчество. Биографичните пояснения за композитори имат не само познавателна стойност, но и обединяват в съпоставка общите процеси при създаването на националната композиторска школа. Специално внимание се отделя на преобладаващото песенно творчество – детски, училищни, хорови песни „в народностен дух“, „по народни мотиви“, в духа на

градската или селската песен. Откроява се изследователският интерес към записването и теоретичното осмисляне на фолклорни образци.

Творчеството на композиторите между двете световни войни е разгледано като продължаващ израз на демократизацията и стремежа към „родно изкуство“, довели до появата на ярки творби в дълбока връзка с фолклорната песенност. Авторката характеризира специфични подходи към ползването на фолклорен първоизточник от различни творчески индивидуалности. Формулирани са разнообразни посоки в отношението към автентичната българска песен. Към съществените предпоставки за появата на жанра „песен за народен хор“ е анонсирана концертната дейност през разглеждания период на народни певци, музиканти и инструментални групи с опитите им да съхранят българския фолклор и да го представят пред публика. Поднесените разсъждения и изводи са добре обмислени и убедителни. Авторката демонстрира висока изследователска култура и ерудиция в широката сфера на музикологията и културологичното знание.

Сред научната продукция на гл. ас. д-р Рада Славинска се откроява и интересната специализирана публикация в украинско академично издание (2018) за пловдивската валхорнова школа в лицето на преподавателя проф. Стоян Караиванов.

Художественотворческата дейност на Р. Славинска отразява многостранния ѝ музикантски опит на хоров диригент, инструменталист и композитор. Сред значимите ѝ концертни изяви като диригент са самостоятелните концерти на хор „Евмолпея“ на реномирани сцени като Международния фестивал „Софийски музикални седмици“, Есенния салон на изкуствата в гр. Пловдив, концертът по повод закриването на Българското председателство на Съвета на ЕС в гр. Подгорица, Черна гора, и др. Признанието за диригентските ѝ постижения е документирано в дипломи, грамоти и благодарствени писма от международни и национални фестивали и изяви.

Авторското композиторско творчество на Р. Славинска също е високо оценено от публиката и музикантските среди. Сред вокалните ѝ произведения впечатлява определената като първа българска меса „Missa Liliium“, заела заслужено място в хоровия репертоар и станала изследователски обект в публикация на Борис Мирчев в академично издание (2019). Оригиналността на авторската музикална мисъл се изразява в съчетаването на латинския текст с

вплетени в мелодическото изграждане български фолклорни песенни „цитати“, в обединяването на изпълнителски състави, представители на различни музикални стилове (джаз, фолклор, класика). Произведението се популяризира чрез звукозапис на компактдиск и телевизионен филм. Творческата свързаност с фолклорната музика се проявява и в инструменталната творба Румелийски концерт за пиано и оркестър. Необичайна комбинация на собствено музикално и литературно творчество с образователна методика представлява комплексният авторски продукт на Р. Славинска със заглавие „Обърквация“ – стихосбирка за деца, нотна притурка с песни по стиховете (за музикални педагози) и звуков носител на записаните песенни творби.

Учебната дейност на гл. ас. д-р Рада Славинска в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ е разностранна и ползотворна. За студентите е предназначено разработеното от нея учебно-методическо пособие „Кратък курс по хорознание“ – принос към литературата за съответната дисциплина. Обучителният процес се подпомага и от съставените сборници – двутомният „Български народни песни за камерни състави“ (от Николай Кауфман), сборници с песни за смесен народен хор и за мъжки народен хор. Резултати от учебната работа на преподавателката се представят на студентски концерти, хорови срещи и продукции, осъществявани от нея по увлекателен начин и с подходящ репертоар. Под нейното научно ръководство в АМТИИ успешно е разработен и защитен дисертационен труд (на Иван Георгиев).

Цялостната дейност на гл. ас. д-р Р. Славинска се отличава с високо равнище на професионална компетентност, представя широка осведоменост, теоретична задълбоченост, дългогодишни практически и творчески резултати. Тя е ценен и утвърден специалист в диригентската практика и в изследователската сфера на музикологичното познание. Заемането на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, специалност „Пеене в народен хор с хорознание“ от гл. ас. д-р Рада Славинска е повече от заслужено и убедено препоръчвам нейната кандидатура.

27.07.2020 г.

доц. д-р Наталия Рашкова